

MARIE DEMKER

Sverige åt svenskarna. Motstånd och mobilisering mot invandring och invandrare i Sverige

Atlas akademi, Stockholm 2014

Eskil Wadensjö

Motstånd mot invandring och mot dem som har invandrat har blivit alltmer uppmärksammat under senare år i olika länder i Europa, inte minst mot bakgrund av framväxten av främlingsfientliga partier i många länder. I Sverige har ett sådant parti – Sverigedemokraterna – plats i riksdagen sedan 2010. Främlingsfientlighet kan ha effekter på många områden i samhället. Det kan till exempel leda till diskriminering på arbetsmarknaden och försvåra för dem som har invandrat att etablera sig på arbetsmarknaden.

Men har motståndet mot invandring och invandrare ökat i Sverige över tiden? Det är en av de frågor som Marie Demker, statsvetare i Göteborg, behandlar i en intressant, nyligen utkommen bok, *Sverige åt svenskarna*. Hennes svar är nej. Boken består förutom av ett inledande kapitel av fem kapitel som tar upp olika aspekter av attityder till invandring och de invandrade och utvecklingen av de främlingsfientliga partierna.

Det andra kapitlet i boken behandlar framväxten av nationalkonservativa, invandrings- och invandrarkritiska partier i Europa. En förklaring till deras framgång kan vara att de mer etablerade partierna lägger sig nära varandra och att det därför blir en mer öppen plats för mer extrema partier. En annan förklaring till deras framgång kan vara att det finns fler än en dimension inom politiken som är viktiga för väljarna, och att ett parti kan få framgång om det profilerar sig på en annan dimension än vad de etablerade partierna gör. Hur valsystemet är utformat (proportionellt, majoritetsvalskretsar) kan också ha betydelse för möjligheterna för denna typ av partier.

Det tredje kapitlet behandlar hur inställning- en till invandring och de invandrade har förändrats över tiden i Sverige enligt

FÖRFATTARE

Eskil Wadensjö, professor, Institutet för social forskning, Stockholms universitet
eskil.wadensjo@sofi.su.se

olika intervjuundersökningar. Huvudresultatet är att motståndet har minskat i flera avseenden: 1) färre stöder förslag att ta emot färre flyktingar, 2) färre har uppfattningen att det är ett dåligt förslag att öka arbetskraftsinvandringen, 3) färre har uppfattningen att det finns för många utlänningar samt 4) färre är mot att få någon som invandrat från en annan del av världen som medlem av den egna familjen. Andelen som är främlingsfientliga har mätt på frågor på dessa och några andra områden minskat. Stödet för invandrares religionsfrihet har till exempel också ökat. Intressant är också att olika europeiska undersökningar visar att opinionen i Sverige jämfört med andra länder i Europa är mindre främlingsfientlig.

Det fjärde kapitlet behandlar en annan viktig fråga: "Hur skiljer sig attityderna åt till invandring och invandrare mellan olika grupper i samhället?" En mycket tydlig skillnad finns efter utbildning. De med hög utbildning är betydligt mer positiva än de med låg utbildning. Bland de med hög utbildning är de unga mer positiva och bland dem med låg utbildning är de äldre mer positiva. Lite överraskande är att det finns betydande skillnader efter utbildningsinriktning; de inom humaniora/kultur är mest positiva och de inom teknik/bygg/transport är minst positiva. Kvinnor är i genomsnitt något mindre negativa än vad män är. Ytterligare uppdelningar mellan olika grupper görs i kapitlet. Det som saknas är en analys där hänsyn samtidigt tas till de olika förklaringsfaktorerna (och inte bara till en eller två faktorer i taget).

Kapitel fem och sex diskuterar vissa av de allmänna utvecklingstendenserna, bland annat mediernas betydelse för framväxten av nya partier och förutsättningarna för att de i regel nya nationalkonservativa partierna ska få ett inflytande på politiska beslut. Författaren understryker de stora variationerna över tid och mellan länder. En huvudslutsats är att negativa attityder mot invandring och invandrare har funnits länge. Det som hänt är att det uppkommit partier som inriktar sig på dem som har dessa uppfattningar, ofta personer med kort utbildning.

Det finns också ett första inledande kapitel, som främst syftar till att ge en översikt av forskningsområdet. Det innehåller tyvärr en del felaktigheter och jag ska bara nämna några. På sidan 24 står "Efter andra världskriget kom uppemot 170 000 flyktingar från de nordiska länderna samt judar och balter till Sverige". Flyktingarna från de nordiska länderna och de baltiska länderna kom *under* och inte *efter* det andra världskriget. Flyktingarna från de nordiska länderna återvände till sina hemländer under månaderna närmast efter krigsslutet. De som kom från de baltiska länderna stannade (ester) eller flyttade vidare (letter). På sidan 25 anges att nativiteten var låg under 1950-talet och att det är en av förklaringarna till arbetskraftsbrist under detta decennium. Det var den låga nativiteten under 1930-talet som förklarar att ungdomskullarna var små under 1950-talet (Sverige hade en babyboom från mitten av 1940-talet). På sidan 29 anges att en bok från 1994 är den första av samhällsekonomisk forskning om invandring till Sverige.

Det finns en mycket omfattande samhällsekonomisk invandringsforskning redan från början av 1970-talet och framåt.

Boken innehåller mycket som är spännande och viktig kunskap för den allmänpolitiska debatten. Den leder också vidare till olika frågor. Ett par av dem är: "Varför har Sverige mindre av främlingsfientlighet än andra europeiska länder? Hur förändras underlaget för de främlingsfientliga partierna med en alltmer stigande genomsnittlig utbildningsnivå i befolkningen? Är främlingsfientlighet relaterad till den ekonomiska utvecklingen i länder och regioner inom dessa?" Det ska också bli intressant att se en ingående analys av framgången för Sverigedemokraterna i valet i september 2014. Är partiets framgång en början på en utveckling mot ökad främlingsfientlighet också i Sverige?